

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Підручник

За редакцією
В.Г. Фазикоша та С.Б. Булеци

*Затверджено
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

Київ
"ЗНАННЯ"
2013

УДК 347(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)304я73
Ц58

Затверджено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (лист № 1/11-19145 від 12 грудня 2012 р.)

Авторський колектив:

С.Б. Булеца, к. юр. н., доцент кафедри цивільного права ДВНЗ “УжНУ” (розділи 3.2—3.4, 4.1, 4.6, 8.3, 8.4); *В.В. Валах*, к. юр. н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін економіко-правового факультету ОНУ ім. І.І. Мечникова (розділ 4.3); *О.В. Васюковський*, к. юр. н., суддя господарського суду Закарпатської області (розділи 5.1—5.4, 5.6); *Н.Ю. Голубева*, к. юр. н., доцент кафедри цивільного права Національного університету “Одеська юридична академія” (розділи 4.9, 5.5, 8.1, 8.5, 8.6); *Р.М. Достдар*, к. юр. н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Миколаївського навчального центру Національного університету “Одеська юридична академія” (розділи 1.6, 2.1, 7); *В.В. Заборовський*, к. юр. н., доцент кафедри цивільного права ДВНЗ “УжНУ” (розділи 4.7, 4.8, 8.3, 8.4); *О.В. Іевіна*, к. юр. н., доцент, заступник декана юридичного факультету, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ (розділ 6.1); *В.В. Ільков*, к. юр. н., суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду (розділ 3.5); *Р.Б. Олійник*, старший викладач кафедри цивільного права ДВНЗ “УжНУ” (розділи 1.9, 4.4, 4.5); *О.А. Поліводський*, к. юр. н., доцент, н. с. Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, доцент кафедри галузевих правових наук НаУКМА (розділи 1.3—1.5); *І.Е. Ревуцька*, викладач кафедри цивільного права ДВНЗ “УжНУ” (розділи 3.2—3.4); *С.В. Резніченко*, к. юр. н., доцент, завідувач кафедри цивільного та трудового права і процесу Одеського державного університету внутрішніх справ (розділ 6.2); *О.Я. Рогач*, к. юр. н., доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ “УжНУ” (розділ 3.1); *В.О. Чепурнов*, к. юр. н., доцент кафедри господарського права ДВНЗ “УжНУ”, суддя Перечинського районного суду (розділи 1.1, 1.2, 1.7); *О.І. Ченис*, к. юр. н., доцент кафедри цивільного права ДВНЗ “УжНУ” (розділи 1.8, 8.2, 8.7); *Є.О. Харитонов*, д. юр. н., професор, завідувач кафедри цивільного права Національного університету “Одеська юридична академія”, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАПрН України (розділ 5.5); *Г.Г. Харченко*, к. юр. н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ (розділ 4.2); *В.Г. Фазикош*, к. юр. н., професор, декан юридичного факультету, завідувач кафедри цивільного права ДВНЗ “УжНУ” (розділи 9.2, 9.4); *Г.В. Фазикош*, к. юр. н., доцент кафедри господарського права ДВНЗ “УжНУ” (розділи 9.1, 9.5, 9.7); *О.В. Фазикош*, старший викладач кафедри господарського права ДВНЗ “УжНУ”, суддя Мукачівського міськрайонного суду (розділи 9.3, 9.6); *Д.Ю. Шпенюв*, народний депутат України, Голова підкомітету з питань судоустрою та статусу судів Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя (розділ 2.2)

Рецензенти:

В.В. Луць — д. юр. н., професор, академік НАПрН України, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Академії муніципального управління;

Р.О. Стефанчук — д. юр. н., професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу проблем розвитку національного законодавства Інституту законодавства ВРУ;

Р.Б. Шишка — д. юр. н., професор, завідувач кафедри господарського права і процесу Міжрегіональної фінансово-юридичної академії

Цивільне право України: Особлива частина : підручник / В.Г. Фазикош, С.Б. Булеца, В.В. Заборовський та ін.; за ред. В.Г. Фазикоша, С.Б. Булеци. — К. : Знання, 2013. — 751 с. — (Вища освіта XXI століття).

ISBN 978-966-346-854-9 (серія)

ISBN 978-966-346-737-5

У підручнику “Цивільне право України: Особлива частина” розглянуто окремі види договірних та недоговірних зобов’язань, спадкове право. Видання містить комплексне дослідження окремих видів договорів, недоговірних зобов’язань та спадкового права.

Підручник адресовано науковцям, викладачам, аспірантам і студентам юридичних ВНЗ, юристам-практикам, а також усім, хто цікавиться цивільним правом.

УДК 347(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)304я73

© В.Г. Фазикош, С.Б. Булеца,
В.В. Заборовський та ін., 2013
© Видавництво “Знання”, оформлення, 2013

ISBN 978-966-346-854-9 (серія)
ISBN 978-966-346-737-5

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	17
Перелік умовних скорочень	18
Розділ 1. ДОГОВОРИ ПРО ПЕРЕДАЧУ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ	19
1.1. Договір купівлі-продажу (В.О. Чепурнов)	20
1.1.1. Історико-правові передумови виникнення нормативного регулювання договору купівлі-продажу	20
1.1.2. Поняття, ознаки та юридична природа договору купівлі- продажу.....	23
1.1.3. Форма договору купівлі-продажу	32
1.1.4. Права та обов'язки сторін у договорі купівлі-продажу	33
1.2. Договір роздрібної купівлі-продажу (В.О. Чепурнов)	42
1.2.1. Поняття та загальна характеристика договору роздрібної купівлі-продажу	42
1.2.2. Права та обов'язки сторін за договором роздрібної купівлі-продажу	45
1.2.3. Окремі види договору роздрібної купівлі-продажу	49

1.3. Договір поставки (О.А. Поліводський).....	54
1.3.1. Історико-правові передумови виникнення нормативного регулювання договору поставки	54
1.3.2. Поняття та загальна характеристика договору поставки ...	56
1.3.3. Права та обов'язки сторін за договором поставки	59
1.3.4. Правове регулювання окремих різновидів договору поставки	62
1.3.5. Значення правил Інкотермс при укладенні договору поставки	64
1.4. Договір контрактації (О.А. Поліводський)	66
1.4.1. Історико-правові передумови виникнення нормативного регулювання договору контрактації.....	66
1.4.2. Загальна характеристика договору контрактації	69
1.5. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу (договір енергопостачання) (О.А. Поліводський)	74
1.5.1. Історико-правові передумови виникнення нормативного регулювання договору енергопостачання.....	74
1.5.2. Поняття та загальна характеристика договору енергопостачання.....	75
1.6. Договір міни (Р.М. Достдар).....	82
1.6.1. Поняття договору міни.....	82
1.6.2. Риси договору міни.....	83
1.6.3. Істотні умови договору міни.....	84
1.6.4. Сторони договору міни	86
1.6.5. Порядок укладення договору міни	87
1.7. Договір дарування (В.О. Чепурнов).....	92
1.7.1. Історико-правові передумови виникнення нормативного регулювання договору дарування	92
1.7.2. Поняття та загальна характеристика договору дарування	93
1.7.3. Права та обов'язки сторін за договором дарування	96

1.7.4. Пожертва як різновид договору дарування.....	97
1.8. Договір ренти (О.І. Чепис)	100
1.8.1. Поняття та особливості договору ренти	100
1.8.2. Сторони договору ренти.....	103
1.8.3. Істотні умови договору ренти	104
1.8.4. Особливості строкової та безстрокової ренти.....	105
1.9. Договір довічного утримання (догляду) (Р.Б. Олійник) ...	108
1.9.1. Поняття та особливості договору довічного утримання (догляду).....	108
1.9.2. Основні права та обов'язки за договором довічного утримання (догляду).....	112
1.9.3. Припинення договору довічного утримання (догляду)	113
Розділ 2. ДОГОВОРИ ПРО НАДАННЯ МАЙНА В ТИМЧАСОВЕ КОРИСТУВАННЯ	115
2.1. Найм (оренда) (Р.М. Достдар).....	116
2.1.1. Поняття та загальна характеристика договору найму (оренди).....	116
2.1.2. Прокат.....	124
2.1.3. Найм (оренда) земельної ділянки.....	128
2.1.4. Найм будівлі або іншої капітальної споруди.....	137
2.1.5. Найм (оренда) транспортного засобу.....	142
2.1.6. Лізинг	147
2.1.7. Найм (оренда) житла	155
2.2. Договір позички (Д.Ю. Шпенюв)	165
2.2.1. Поняття, істотні умови та ознаки договору позички	165
2.2.2. Сторони договору позички, їх права та обов'язки.....	170
2.2.3. Розірвання та припинення договору позички	175
2.2.4. Відмінність договору позички від інших подібних до нього цивільно-правових договорів	178
Розділ 3. ДОГОВОРИ ПРО ВИКОНАННЯ РОБІТ	182
3.1. Загальні положення про підряд (О.Я. Рогач)	183

3.1.1. Поняття та загальна характеристика договору підряду...	183
3.1.2. Істотні умови договору підряду	186
3.1.3. Права та обов'язки сторін.....	189
3.1.4. Відповідальність сторін за договором підряду.....	191
3.2. Договір побутового підряду (С.Б. Булеца, І.Е. Ревуцька) ...	194
3.2.1. Загальна характеристика договору побутового підряду	194
3.2.2. Сторони договору підряду, форма та порядок укладення	196
3.2.3. Істотні умови укладення договору побутового підряду	198
3.2.4. Права та обов'язки сторін за договором побутового підряду.....	199
3.2.5. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договором побутового підряду припинення договору...	200
3.3. Договір будівельного підряду (І.Е. Ревуцька, С.Б. Булеца)	204
3.3.1. Загальна характеристика договору будівельного підряду.....	204
3.3.2. Сторони, істотні умови та форма договору будівельного підряду.....	205
3.3.3. Права та обов'язки сторін договору будівельного підряду.....	206
3.3.4. Відповідальність за договором будівельного підряду	209
3.4. Договір підряду на проектно-пошукові роботи (С.Б. Булеца, І.Е. Ревуцька)	211
3.4.1. Поняття та загальна характеристика договору підряду на проектно-пошукові роботи.....	211
3.4.2. Істотні умови договору підряду на проектно-пошукові роботи	213
3.4.3. Сторони договору підряду на проектно-пошукові роботи....	215
3.4.4. Права та обов'язки сторін договору підряду на проектно-пошукові роботи	217
3.5. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт (В.В. Ільков)	221
3.5.1. Поняття та особливості договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт	221

3.5.2. Права та обов'язки сторін за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт	230
3.5.3. Ризики та відповідальність сторін за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.....	236
Розділ 4. ДОГОВОРИ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ	241
4.1. Загальні положення про надання послуг (С.Б. Булеца) ...	242
4.1.1. Поняття послуги, договору про надання послуги та сторони договору про надання послуг	242
4.1.2. Зміст договору про надання послуг	248
4.1.3. Форма та строк договору про надання послуг	249
4.1.4. Відповідальність за порушення договору про надання послуг.....	250
4.2. Транспортні договори (Г.Г. Харченко).....	252
4.2.1. Договір перевезення: загальна характеристика та види	252
4.2.2. Договір перевезення вантажу.....	256
4.2.3. Договір перевезення пасажирів та багажу.....	259
4.2.4. Договір чартеру (фрахтування).....	262
4.3. Договір транспортного експедирування (В.В. Валах).....	268
4.3.1. Поняття та загальна характеристика договору транспортного експедирування	268
4.3.2. Істотні умови та форма договору транспортного експедирування	270
4.3.3. Елементи зобов'язання з надання транспортно-експедиторських послуг.....	272
4.3.4. Цивільно-правова відповідальність сторін	274
4.3.5. Види договору транспортного експедирування. Відмежування від інших договорів	275
4.4. Договір зберігання (Р.Б. Олійник).....	278
4.4.1. Поняття та істотні умови договору зберігання	278
4.4.2. Форма договору зберігання.....	282

4.4.3. Права та обов'язки сторін за договором зберігання.....	283
4.4.4. Договір складського зберігання.....	285
4.4.5. Спеціальні види зберігання	291
4.5. Договір охорони (Р.Б. Олійник)	307
4.5.1. Загальні положення про договір охорони.....	307
4.5.2. Договір про охорону об'єктів.....	310
4.5.3. Договір охорони квартир.....	314
4.6. Договір страхування (С.Б. Булеца).....	319
4.6.1. Поняття, об'єкти, функції та умови договору страхування	319
4.6.2. Сторони, зміст та форма договору страхування.....	322
4.6.3. Порядок укладення договору страхування.....	330
4.6.4. Припинення договору страхування.....	332
4.6.5. Відмова від виплати та порядок виплати страхових сум ...	335
4.7. Договір доручення (В.В. Заборовський)	341
4.7.1. Загальна характеристика договору доручення.....	341
4.7.2. Істотні умови договору доручення.....	342
4.7.3. Права та обов'язки довірителя	345
4.7.4. Припинення договору доручення.....	346
4.8. Договір комісії (В.В. Заборовський)	348
4.8.1. Загальна характеристика та істотні умови договору комісії	348
4.8.2. Зміст договору комісії.....	350
4.8.3. Припинення договору комісії.....	355
4.9. Договір управління майном (Н.Ю. Голубєва)	357
4.9.1. Поняття та предмет договору управління майном	357
4.9.2. Форма, суб'єкти та істотні умови договору управління майном	362
4.9.3. Зміст зобов'язальних відносин, що виникають з договору управління майном	366
4.9.4. Відповідальність сторін та припинення договору	369

Розділ 5. ДОГОВОРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	374
5.1. Договір позики (В.В. Васьковський)	375
5.1.1. Позикові правовідносини	375
5.1.2. Загальна характеристика договору позики	376
5.1.3. Укладення договору позики та його сторони.....	380
5.1.4. Зміст договору позики.....	382
5.2. Договір кредиту (В.В. Васьковський).....	385
5.2.1. Поняття кредитного договору	385
5.2.2. Форма кредитного договору та його укладення	388
5.2.3. Сторони кредитного договору.....	391
5.2.4. Зміст кредитного договору.....	393
5.3. Договір вкладу (депозиту) (В.В. Васьковський)	397
5.3.1. Поняття банківського вкладу (депозиту)	397
5.3.2. Види банківських вкладів.....	400
5.3.3. Сторони, порядок укладення, форма договору банківського вкладу	401
5.3.4. Зміст та виконання договору вкладу	407
5.4. Договір банківського рахунку (В.В. Васьковський)	411
5.4.1. Поняття та правова природа договору банківського рахунку	411
5.4.2. Сторони договору та порядок його укладення	413
5.4.3. Відкриття банківського рахунку та його види	415
5.4.4. Права та обов'язки сторін. Розірвання договору банківського рахунку	418
5.5. Договір факторингу (Н.Ю. Голубева, Є.О. Харитонов)	426
5.5.1. Поняття та основні характеристики договору факторингу	426
5.5.2. Укладення та сторони договору факторингу	433
5.5.3. Права та обов'язки фактора	435
5.5.4. Відповідальність сторін за договором факторингу	437

5.5.5. Розмежування факторингових відносин від суміжних інститутів цивільного права.....	438
5.6. Розрахунки у цивільному обігу (В.В. Васьковський)	442
5.6.1. Загальні положення про розрахунки.....	442
5.6.2. Готівкові розрахунки.....	444
5.6.3. Безготівкові розрахунки	446
5.6.4. Види безготівкових розрахунків.....	449
5.6.4.1. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень.....	451
5.6.4.2. Розрахунки за акредитивом.....	453
5.6.4.3. Інкасові розрахунки	457
5.6.4.4. Розрахунки із застосуванням чека	458
5.6.4.5. Розрахунки платіжними картками.....	461
Розділ 6. ДОГОВОРИ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	466
6.1. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності (О.В. Ієвіня)	467
6.1.1. Загальні положення про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.....	467
6.1.2. Класифікація договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.....	469
6.1.3. Загальні вимоги до договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	471
6.1.4. Окремі види договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	473
6.1.4.1. Ліцензія.....	473
6.1.4.2. Ліцензійний договір	475
6.1.4.3. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.....	478
6.1.4.4. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності	479
6.2. Комерційна концесія (франчайзинг) (С.В. Резніченко) ...	481

6.2.1. Франчайзинг, його значення та сфера застосування	481
6.2.2. Поняття договору комерційної концесії.....	485
6.2.3. Договір комерційної субконцесії	489
6.2.4. Права та обов'язки праволодільця і користувача	489
6.2.5. Виконання, зміна та припинення договору комерційної концесії	491
6.2.6. Ризик, пов'язаний із застосуванням договору	492
6.2.7. Відповідальність сторін за порушення договору комерційної концесії	494
Розділ 7. СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ (Р.М. Достдар)	497
7.1. Договір про спільну діяльність	498
7.1.1. Загальні положення про спільну діяльність	498
7.1.2. Поняття та види договору про спільну діяльність.....	502
7.1.3. Поняття та юридична характеристика договору простого товариства.....	505
7.1.4. Умови договору простого товариства	510
Розділ 8. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	525
8.1. Публічна обіцянка винагороди (Н.Ю. Голубєва)	526
8.1.1. Поняття та види публічної обіцянки винагороди	526
8.1.2. Вимоги до публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу	530
8.1.3. Виконання та припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди без оголошення конкурсу.....	532
8.1.4. Ознаки, види та умови публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу (публічний конкурс)	537
8.1.5. Виконання та припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди за результатами конкурсу.....	542
8.2. Зобов'язання, що виникають із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без доручення (О.І. Чепис)	552

8.3. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи (С.Б. Булеца, В.В. Заборовський).....	557
8.4. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи (С.Б. Булеца, В.В. Заборовський).....	562
8.5. Загальні положення відшкодування шкоди (Н.Ю. Голубєва)	567
8.5.1. Поняття зобов'язання з відшкодування шкоди.....	567
8.5.2. Підстави та умови відшкодування заподіяної шкоди	570
8.5.3. Принципи відшкодування заподіяної шкоди.....	578
8.5.4. Підстави звільнення від обов'язку відшкодування шкоди	581
8.6. Окремі види зобов'язання з відшкодування шкоди (Н.Ю. Голубєва)	587
8.6.1. Відшкодування моральної шкоди	587
8.6.2. Відшкодування шкоди, завданої в стані крайньої необхідності	591
8.6.3. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.....	595
8.6.4. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою та недієздатною фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними та особою, цивільна дієздатність якої обмежена	598
8.6.5. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.....	607
8.6.6. Відшкодування ядерної шкоди.....	611
8.6.7. Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами	614
8.6.8. Право зворотної вимоги до винної особи	615
8.6.9. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди.....	616

8.6.10. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я	619
8.6.11. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого.....	625
8.6.12. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).....	628
8.6.13. Відшкодування шкоди, завданої актами влади.....	635
8.6.14. Особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.....	649
8.6.15. Відшкодування державою шкоди, завданої злочином	652
8.7. Зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (О.І. Чепис).....	659
Розділ 9. СПАДКОВЕ ПРАВО.....	664
9.1. Загальні положення про спадкування (Г.В. Фазикош)	665
9.1.1. Історико-правові передумови виникнення спадкового права.....	665
9.1.2. Основні джерела	667
9.1.3. Регулювання спадкових відносин, ускладнених іноземним елементом.....	669
9.1.4. Підстави спадкування.....	672
9.1.5. Основні поняття спадкового права	674
9.1.6. Правова природа спадкового правонаступництва	675
9.1.7. Суб'єкти спадкових правових відносин	679
9.1.8. Спадщина	682
9.1.9. Відкриття спадщини.....	688
9.2. Спадкування за заповітом (В.Г. Фазикош)	692
9.2.1. Поняття заповіту	692
9.2.2. Види заповіту	694
9.2.3. Право на заповіт.....	696
9.2.4. Перевірка тестоментоздатності заповідача	698
9.2.5. Свобода заповіту	699

9.2.6. Обов'язкова частка у спадщині.....	701
9.2.7. Особливі розпорядження заповідача	703
9.2.8. Вимоги щодо форми заповіту та порядку його посвідчення.....	705
9.2.9. Посвідчення заповіту при свідках.....	708
9.2.10. Скасування заповіту	709
9.2.11. Визнання заповіту недійсним	710
9.3. Спадкування за законом (О.В. Фазикош)	712
9.3.1. Поняття спадкування за законом та його підстави	712
9.3.2. Черговість спадкоємців за законом	712
9.3.3. Зміна черговості одержання права на спадкування	715
9.3.4. Спадкування усиновленими та усиновлювачами.....	717
9.3.5. Спадкування за правом представлення.....	717
9.3.6. Визначення розміру частки у спадщині спадкоємців по закону	720
9.4. Здійснення права на спадкування (В.Г. Фазикош)	721
9.4.1. Відкриття спадщини.....	721
9.4.2. Прийняття спадщини	721
9.4.3. Строки для прийняття спадщини	725
9.4.4. Право на відмову від прийняття спадщини	726
9.4.5. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія).....	728
9.4.6. Відумерлість спадщини.....	729
9.4.7. Поділ спадщини між спадкоємцями.....	729
9.4.8. Відповідальність спадкоємців за борги спадкодавця.....	731
9.4.9. Охорона спадкового майна.....	732
9.4.10. Управління спадщиною.....	733
9.5. Виконання заповіту (Г.В. Фазикош).....	734
9.6. Оформлення права на спадщину (О.В. Фазикош)	738
9.7. Спадковий договір (Г.В. Фазикош)	743

Навчальне видання

Серія "Вища освіта ХХІ століття"

*ФАЗИКОШ Василь Георгійович,
БУЛЕЦА Сібілла Богданівна,
ЗАБОРОВСЬКИЙ Віктор Вікторович та ін.*

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Особлива частина

Підручник

В Україні книгу можна придбати за адресами:

- м. Київ, вул. Стрілецька, 28 (вхід з двору), маг. "Абзац", тел. (044)581-15-68, 238-82-66;
- м. Київ, вул. М. Грушевського, 4, маг. "Наукова думка", тел. (044)278-06-96;
- м. Київ, вул. Лисенка, 3-А, маг. "Книгарня "С", тел. (044)235-88-54;
- м. Київ, просп. Московський, 6, маг. "Будинок книги та медіа", тел. (044)464-49-70;
- м. Вінниця, вул. Привокзальна, 2/1, маг. "Кобзар", тел. (0432)61-77-44;
- м. Дніпропетровськ, вул. Глінки, 24, ТЦ "Московський", "Будинок книги та медіа", тел. (056)726-53-14;
- м. Донецьк, вул. Артема, 158-В, "Читай-город", тел. (062)258-21-05;
- м. Житомир, вул. Київська, 17/1, маг. "Знання", тел. (0412)47-27-52;
- м. Запоріжжя, просп. Леніна, 142, маг. "Спеціальна книга", тел. (0612)13-85-53;
- м. Івано-Франківськ, Вічовий майдан, 3, маг. "Сучасна українська книга", тел. (03422)3-04-60;
- м. Кіровоград, вул. Набережна, 13, маг. "Книжковий світ", тел. (0522)24-94-64;
- м. Кривий Ріг, пл. Визволення, 1, маг. "Букініст", тел. (0564)92-37-32;
- м. Луцьк, просп. Волі, 41, маг. "Знання", тел. (0332)77-00-46;
- м. Львів, пл. Галицька, 12, маг. "Глобус", тел. (032)235-51-77;
- м. Львів, просп. Шевченка, 8, маг. "Українська книгарня", тел. (0322)72-16-30;
- м. Львів, просп. Свободи, 7, маг. "Книгарня "С", тел. (032)272-85-74;
- м. Миколаїв, вул. Радянська, 3, маг. "КС "Молода Гвардія", тел. (0512)35-12-86;
- м. Одеса, вул. Буніна, 33, маг. "Будинок книги", тел. (0482)32-17-97;
- м. Полтава, вул. Шевченка, 29, маг. "Будинок книги та медіа", тел. (0532)61-26-76;
- м. Рівне, вул. Соборна, 57, маг. "Слово", тел. (0362)26-94-17;
- м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 8, маг. "Військова книга", тел. (0652)27-87-05;
- м. Суми, вул. Козацький Вал, 1, маг. "Книголюб", тел. (0542)22-53-00;
- м. Тернопіль, вул. Й. Сліпого, 1, маг. "Дім книги", тел. (0352)43-03-71;
- м. Тернопіль, вул. Чорновола, 14, маг. "Книжкова хата", тел. (0352)52-24-33;
- м. Ужгород, просп. Свободи, 3, маг. "Книги", тел. (0312)61-36-95;
- м. Харків, вул. Пушкіна, 74, маг. "Книжковий супермаркет", тел. (057)717-60-16;
- м. Харків, вул. Сумська, 51, маг. "Books", тел. (057)714-04-70, 714-04-71;
- м. Херсон, вул. Леніна, 14/16, маг. "Книжковий ряд", тел. (0552)22-14-56;
- м. Хмельницький, вул. Подільська, 25, маг. "Книжковий світ", тел. (0382)79-25-59;
- м. Черкаси, вул. Б. Вишневецького, 38, маг. "Світоч", тел. (0472)36-03-37;
- м. Чернівці, пл. Соборна, 1, маг. "Будинок книги та медіа", тел. (0372)52-00-19;
- м. Чернігів, просп. Миру, 45, маг. "Будинок книги", тел. (04626)9-92-62;
- м. Ялта, вул. Московська, 9-А, маг. "Дом книги", тел. (0654)23-52-93.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 537-63-61, 537-63-62; факс: 235-00-44.

E-mail: sales@znannia.com.ua

Підп. до друку 21.12.12. Формат 70×100 1/16. Папір офс. Друк офс.
Ум. друк. арк. 60,63. Обл.-вид. арк. 57,41. Наклад 500 пр. Зам. № 13-038

Видавництво "Знання"

01030, Київ, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3596 від 05.10.2009

Тел.: (044) 234-80-43, 234-23-36.

E-mail: sales@znannia.com.ua <http://www.znannia.com.ua>